

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Ольховий Олег Михайлович

*доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор, проректор з науково-педагогічної роботи,
Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків, Україна*

Бондар Анастасія Сергіївна

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
професор, завідувач кафедри менеджменту фізичної культури,
Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків, Україна*

Мамешина Маргарита Анатоліївна

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання,
Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків, Україна*

Вступ. Введення воєнного стану [3], у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну 24 лютого 2022 року, суттєво вплинуло на організацію освітнього процесу в закладах освіти і загалом на життя людей в країні. МОН України було прийнято ряд рішень для врегулювання питань, пов'язаних з організацією освітнього процесу, зокрема ЗВО рекомендовано тимчасово припинити освітній процес і піти на канікули [6].

У Харківській державній академії фізичної культури (Академії) канікули розпочалися з 25 лютого 2022 року. Більшість здобувачів освіти, НПП, співробітників академії змушені були евакуюватися з міста через ракетні та артилерійські обстріли, бомбардування, проведення військових операцій на вулицях Харкова та області знаходилися у зоні активних бойових дій.

На початку березня керівництвом Академії проведено опитування серед здобувачів вищої освіти (здобувачів) про їх готовність приступити до навчання, серед опитаних 56% здобувачів освіти знаходилися у безпеці і готові були приступити до навчання. З 21 березня 2022 року, за

наказом адміністрації, у Академії поновлено навчальний процес у дистанційному форматі [1].

МОН України видало лист № 1/3463-22 від 15.03.2022 року, де зазначалося, що «кожний працівник (педагогічний, науково-педагогічний та інші працівники) закладів і установ освіти, робота якого відбувається у дистанційному режимі, має самостійно визначити робоче місце та, відповідно, несе відповідальність за забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на обраному ним робочому місці, у тому числі за межами території України» [3]. Це надало можливість викладачам залишатися за кордоном й у різних областях нашої країни та продовжувати викладацьку діяльність.

НПП і здобувачі Академії вже мали досвід дистанційного навчання під час пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, а 76% студентів сподобалося навчатися дистанційно, оскільки викладачі використовували сучасні технології викладання лекцій і семінарських занять за допомогою сервісів з підтримкою відеоконференцій «Zoom», «Google Meet», надавали навчально-методичні матеріали в електронному вигляді з цілодобовим доступом на платформі «Google Classroom» й у системі дистанційного навчання Академії «Moodle», що дозволяло ефективно опрацювати матеріал навчальних дисципліни та проходити онлайн-тестування для контролю. Спілкування з викладачами у месенджерах і створення спільнот академічних груп, кафедр, факультетів полегшувало налагодження комунікації між здобувачами та педагогами [7].

Проведене опитування здобувачів після поновлення освітнього процесу в умовах воєнного стану показало, що найбільш вагомими можливостями онлайн навчання вони вважають індивідуалізацію навчання, гнучкість графіка навчання у виборі найбільш зручних умов (місця і часу), опрацювання теоретичного матеріалу на різних онлайн-платформах. Негативно впливають на організацію повноцінного дистанційного навчання, на їх думку, відсутність необхідних технічних засобів вдома і відсутність постійного доступу до мережі Інтернет. До занять мали змогу долучатись більше 70% здобувачів [1].

Основними заходами, які здійснювалися НПП Академії з метою залучення здобувачів до відвідування навчальних занять були: особисте спілкування з кожним здобувачем спеціалізації (телефонні розмови, листування у месенджерах та через електронну пошту); спілкування зі старостами академічних груп; створення чатів з дисциплін у Viber та/або Telegram; спілкування викладачів з деканами, заступниками деканів та методистами деканатів; індивідуальне консультування студентів, які не мали можливості відвідувати заняття онлайн з технічних чи інших причин [7].

Моніторинг якості результатів освіти показав, що середні бали успішності здобувачів Академії наприкінці навчального року склали 79 балів, це у порівнянні з попередньою сесією, де середні бали склали 66 балів свідчить про достатню ефективність організації освітнього процесу.

Для аналізу якості освіти проведено щорічне опитування серед здобувачів, яке показало, що 100% респондентів задоволені методами навчання і викладання та вважають, що викладачами застосовуються результати сучасних наукових досліджень при обранні ними методів навчання та викладання. Серед інтерактивних методів, що найчастіше були застосовані під час навчання за обраною освітньою програмою, думка респондентів розподілилася наступним чином: ситуаційні задачі, підготовка проєктів, ігрове навчання, тренінги, круглі столи, майстер-класи, навчальні екскурсії, кейси. Зокрема: 76,5% опитаних здобувачів повністю задоволені компетентностями, здобутими під час практичної підготовки за освітньо-професійною програмою; 82,4% вважають, що обсяг навчального матеріалу під час аудиторних занять запропонований у достатній кількості та їм вистачає часу на його опрацювання та виконання самостійної роботи; 93,3% опитаних вказали, що їм все подобається, 6,7% не подобається те, що потрібно багато інформації шукати самостійно.

Серед факторів, що мотивують до самостійної освітньої та науково-професійної роботи, здобувачі вказали найвагомішими перспективи майбутньої діяльності (73,3%), новизна й зацікавленість матеріалу (73,3%), розуміння важливості та значення матеріалу (53,3%), збільшення об'єму знань (40%), до групи інших факторів респонденти віднесли досвід НПП (6,7%). 100% опитаних задоволені соціально-психологічним кліматом у колективі їхніх студентських груп і 41,2% відвідували заходи відділу психологічного супроводу освітнього процесу Академії. Найбільш значимими складовими якості організації навчання, здобувачі вважають: одержання неформальної освіти (64,7%), можливість росту, як майбутнього НПП (58,8%), міжнародну мобільність (52,9%).

Порівняльний аналіз оцінки складових якості організації навчання здобувачів у 2020/2021 та 2021/2022 навчальних роках показав, що змінилося відношення здобувачів освіти до одержання неформальної освіти, під час воєнного стану цей показник збільшився до 64,7%, у порівнянні з минулим роком цей показник зріс на 31,7%, це може свідчити про ефективне оволодіння уміннями навчатися онлайн та зростанням кількості освітніх послуг у мережі Інтернет. Підвищився показник міжнародної мобільності освітнього процесу, на думку майбутніх фахівців, це було пов'язано з виїздом багатьох здобувачів

освіти за кордон і пошуку можливості отримання освітньої кваліфікації у ЗВО країн Європейського Союзу. На достатньо високому рівні залишився показник можливості росту, як майбутнього НПП, що свідчить про свідомий підхід до вибору майбутньої професії і набуття відповідних освітніх компетентностей.

Важливим під час воєнного стану виявилось питання врегулювання проблем з оплатою здобувачами освіти освітніх послуг. З'ясувалося, що деякі з них втратили можливість сплачувати за навчання з різних причин. Для врегулювання цих питань було прийнято ряд рішень, зокрема, 12 березня 2022 року Спілка ректорів України прийняла рішення про надання права університетам самостійно встановлювати розмір оплати за навчання. Рішучим кроком стало прийняття КМ України постанови від 28 жовтня 2022 р. № 1224 «Про затвердження Порядку переведення на навчання за державним замовленням окремих категорій здобувачів фахової передвищої, вищої освіти, які зараховані до закладів фахової передвищої, вищої освіти до 2021 року включно на місця, що фінансуються за кошти фізичних та/або юридичних осіб», це стосується осіб, які проживають на тимчасово окупованій території в умовах воєнного стану, на території громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) на території громад, що станом на 15 жовтня та 15 лютого відповідного року включені до переліку затвердженого Мінреінтеграції; осіб, які виїхали з таких територій; дітей загиблих захисників України; учасників бойових дій і їхніх дітей; осіб, що отримали інвалідність внаслідок війни, та їхні діти. Переведення здійснювалося за рахунок невикористаних місць державного замовлення у 2022 році, а також наявності вакантних (вивільнених) місць.

Загалом кількість таких здобувачів склала більш ніж 80 тисяч людей. На реалізацію цього проекту держава виділила 363 млн грн. у 2022/2023 навчальному році, а загалом до 2025 року включно передбачалося виділення додатково близько 9 млрд грн. [5]. Це стало значною підтримкою для здобувачів в умовах воєнного стану та для сфери освіти, з урахуванням того, що держава і у довоєнний період покривала більшу частину витрат на фінансування вищої освіти і підготовку майбутніх фахівців. Ефективність державних витрат на вищу освіту (інвестиції в навчання спеціалістів) в нашій країні є вищою, ніж ефективність індивідуальних витрат [2].

Висновки. Дослідженням встановлено, що основними особливостями управління освітнім процесом в умовах воєнного стану в ЗВО спортивного профілю стали: мобільність і оперативне прийняття важливих управлінських рішень з боку адміністрації Академії; перехід на дистанційний режим роботи; особиста відповідальність кожного

працівника за забезпечення власної безпеки під час роботи; індивідуалізація роботи зі здобувачами за усіма напрямками.

Література

1. Бондар А. С. Особливості підготовки майбутніх спортивних менеджерів в умовах воєнного стану в Україні. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3.05-13.06 2022 року. Одеса : ВД «Гельветика». 2022. С. 38-41. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37782/Petko_2022.pdf?sequence=1

2. Григораш О., Бочаров, Д., Бондар А., Журавка О., Мордань С., & Тесленко Т. Ефективність індивідуальних та державних витрат на вищу освіту в країнах ОЕСР та в Україні. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. 5(46), 453–462. <https://doi.org/10.55643/fcattr.5.46.2022.3909>

3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» / Верховна рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=36>

4. Освіта під час воєнного стану – 30 запитань та відповідей / Освітній омбудсмен України. URL: <https://eo.gov.ua/osvita-pid-chas-voennoho-stanu-30-zapytan-ta-vidpovidey/2022/04/18/>

5. Павлиш О. Уряд вирішив перевести на бюджет 80 тисяч студентів-контрактників: кого це стосується. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/21/692921/>

6. Рекомендації МОН щодо організації освітнього процесу / Міністерство освіти і науки. URL: <http://vpu40.ptu.org.ua/>

7. Bondar A., Kovalenko J., Petrenko I. Ensuring the education quality of future sports managers under martial law. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University*. 2023. 5(164)23, 9-13. . [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).01](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).01)